Quod felix & faustum sit!

DISPUTATIO JURIDICA

De

SUCCESSIONE FEUDALI TESTAMENTARIA,

Quam

Fortunante & auxiliante

DEO TER OPTIMO TER MAXIMO,

Approbante & corroborante

NOBILISSIMO ATQ; AMPLISSIMO IN INCLYTA JENENSIUM ACADEMIA JURECONSULTORUM ORDINE

Patrocinante & moderante

Viro Amplissimo, Consultissimo atque Excellentissimo

DN. ERASMO UNGEPAUERO,

JCto eminentissimo, Prof. P. celeberrimo, Consiliario Saxonico gravissimo, nec non Curiæ Provincialis & Scabinatus adsessore dignissimo, ut & Juridicæ Facultatis Seniore honoratissimo, Dn. Præceptore ac Patrono suo summo honoris & observantiæ cultu ætatem prosequendo,

In Jureconsultorum acroaterio

Ad 9 Decembris diem

Horis matutinis

Publicæ submittit censuræ

CHRISTIANUS Detleff Plaviâ-Variscus.

Sicut auri bonitas tunc facillimè noscitur, quando alteri auro comparatur; Ita collatio sententiarum & doctrinarum valdè illustrat veriorem & perfectiorem doctrinam. Herodotus lib. 7.

JENÆ

Sub calcographéo JOH.-CHRISTOPH. WEIDNERI, Anno

M. DC. XXXVII.

ILLUSTRISSIMIS ET CELSISSIMIS PRINCIPIBUS AC DOMINIS,

DN. JOHANNI PHILIPPO,

ET

DN. FRIDERICO WILHELMO,

FRATRIBUS GERMANIS,

Ducibus Saxoniæ, Juliæ, Cliviæ ac Montium, Landgraviis Thuringiæ, Marchionibus Misniæ, Comitibus de Marca & Ravenspurg, Dynastis in Ravenstein,

Dominis meis Clementissimis,

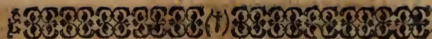
Feudalem hanc disputationem publicam

humillime

Subjectissimus

consecro

Christianus Detleff/
Autor & Resp.

HActenus enodas Civilis dogmata juris,
Et quid distorti Justinianus habet,
Jura Vasallorum jam tractas dexter, & arctas
Feudorum solvis doctus, Amice, plicas.
Crede Vasallus eris: Feudo Venus alma beabit
Fœmineo, & defert Diva virile Themis.

Hæc pauxula, amico suo integerrimo gratulaturus, fundebat verius quam scribebat

Martinus Schele
Hamburgensis.

DEtleve Eunomies sacratioris
Cordum, pectoris & mei medulla,
Quæ successio, quam relicta feudi
Testamenta probare, codicilli
Testatoris, & ultimata sensa
Dicunt poscere, publice resolvens
Dum doctâ cathedram sonorus arte
Reples, punctamerens bone Themistos,
His fulgens Themis ipsa te allocuta
Verbis dicitur: Heus cate ô Sacerdos
& Detleve meus, vive, perenna,
Cordum pectoris, ô mei medulla,
Detleve Eunomies sacratioris.

Ita eximio Dn. disputanti fratri suo amicissimo ex animo gratul.

Andreas Ramdhor
Ascanius Saxo.

Per

PEr adornarvi il Re grande di cielo,
In vi, come chiare faville, cosperse
Molte virtude si belle e si diverse,
Che l'opre Vostre son diletto e zelo,
Mà molti bramano mangiare, giuocare
Audar alla busca, viver politamentè
E con banchetti star semprè allegramente,
E doppò festa con putelle danzare.
Voi Dedevo fate più saviamenta,
Quin di vi nasceranno coronne di Mitti
Perche di Saviezza havere li spirti
Che vi daranno carich' abondamente.

Per

Dimostrar il suo caldissimo affetto e sviscerato cuore verso il dottissimo signore Rispondente amico suo inzuchermtissimo questo fa con allegria scritto

Giovanni Titio Quedlinburg-Sassone.

Qui dubii laqueos solvis, latebrosaq; juris
Lemmata judicii dexteritate tui.
Quas quæso referet grates Themis aurea? rubra,
Serta gerenda tuis texet amica comis.
Et quondam patriæ doctum te mittet ad oras,
Ut capias opera commoda mille tua.
Succedasq; tuo multa virtute parenti,
Quem tibi præclarum fata dedêre virum.

Ita ex intimo animi affectu & in perpetui amoris symbolum

Dn. Conterraneo & commensali dilectissimo adprecatur

Casparus Möstelius
Plavia-Varisc.

(†)

Cùm principium cujuslibet rei decens fieri debeat & amabile Deo *Nov. 8. in f. pr.* futurum hoc omninò speramus, si in nomine Domini nostri Jesu Christi ad hanc disputationem pro solito Imperatoris sacratissimi Justiniani more *l. 1. & 2. C. de off. praef. praetor. Af. & aliis quàm plurimis* progrediamur; Quem etiam auctorem solum optamus & praesulem, ad ipsius praesidium respicientes.

I.

Disputaturo igitur mihi de successione feudali testamentaria, sequẽdum videtur praescriptum Jureconsulti Caji *in l. 1. ff. de O. J.* qui monet, ut, antequam rem ipsam aggrediamur, cum praefatione aliquâ & repetitione eorum, quae fortè lubentiùs nos ad lectionem propositae materiae producant, evidentioremque, cùm ibi venerimus, praestent intellectum. In quod ipsum ne & ego impingere videar, convenit praemittere modos acquirendi feudum; Quorum tres cum magnifico Dn. Arumaeo Ordinario p. m. praeceptore quõdam ac patrono meo aetatèm deveneràdo *disp. feud. 5. th. 1. Borch. tract. feud. c. 7. n. 1.* statuo: (nullâ jã habitâ ratione subtilis distinctionis inter feuda constituendi & acquirendi modos, *de quibus Schneidew. Epit. f. part. 4. 5. tit. 1. & alii plurimi*) Investituram, praescriptionem & successionem. Ultimam hanc assumo, quae Jure civili vel ex legum, vel hominum provisione & dispositione descendit, unde duplex perhibetur; legitima sive ab intestato, vel testamentaria. Cùm autem non minùs haec quàm illa legum & jura constituentium permissione atque autoritate praecedente fieri debeat. *l. si quaeramus. 4. ff. qui testam. fac. poss. l. 126. & 130. de Reg. Jur.* Et haec testamentaria in jure feudali non sit speranda. *c. un. pr. de success. feudi. f. 8.* Ideoque fit, ut, *argumento l. quamdiu 89. de R. J. & l. uno*

Modi feudum acquirendi tres.

Successio duplex.

tequam. 8. C. commun. de success. illa pro regulari & ordinaria habeatur; hæc verò utut in jure nostro feudali exulet, tamen dari adhuc casus & exceptiones diversas diversos apud Feudistas hinc inde videre est, quibus emergentibus meritò quis anomalam & heteroclitam prodire successionem dixerit. De quâ, paulò penitiùs impræsentiarum disserere collibet.

Testamentaria est anomala.

II.

Ex methodi lege igitur priùs de regula seu analogia successionis feudalis dispiciẽdum esse arbitror, postea verò attendendum, quâ in parte aut per contrariã cõsvetudinem, aut per pactum, aliamve specialitatis rationem à generali nomothesia & Jur. f. providentia deflectatur; naturâ enim prior est analogia anomalo, regula exceptione, *per ea, quæ tradit Cagnolus in l. 1 n. 15. de R. J.* Esto ergo Regula, quæ habetur *in cap. un. pr. de success. feud. 1. f. 8.* verbis: nullâ ordinatione defuncti in feudo manente vel valente; cujus validitas ut eò magis clarescat, hisce sequentibus stabiliri poterit rationibus. Primò enim satis firmat regulam ipsa natura feudi inalienabilis, quæ manifesta est; si enim omnis alienatio & dispositio in præjudicium eorum, quorum interest, prohibetur. *c. un §. donare. qual. olim pot. feud. al. 2. f. 9. c. un. vers. præterea. de cap. Corradi. 2 f. 40 c. imperialis. de prob. f. al. per Lothar. 2. f. 52. c. imperialem. de prob. al. f. per Frid. 2. f. 55.* utique & ea, quæ testamento fit. Non enim infrequens est ab actu inter vivos prohibito vel concesso ad actum mortis causa argumentari. *l. servum filii. 44. §. 5. de leg. 1. l. successori ejus. 12. ff. de negot. gest. t. t. Inst. de leg. Fus. can. toll.* Secundò. Ex hâc ipsa ratione promanat altera; quòd in tali prohibitione alienationis omninò aliorum vertatur jus, non tantùm Domini, sed etiam cæterorum heredum verorum feudalium: Illius quidem, tùm ratione proprietatis. *l. id quod nostrum 11. de R. J.* tùm quòd aliàs magnum pateretur præjudicium, si ipsi invito alterius fortè sangvinis *argumento c. adoptivus. si de feud. defunct. cont. sit inter &c. 2. f. 26.* aut potentior *Schneidew. epit. feud. p. 6. n. 3.* obtrudatur Vasallus; Horum verò, ne jus quæsitum in spe ex investitura primi acquirentis ipsis intervertatur. *Dn. D. Arum. diss. f. 6. th. 3. Vult. de feud. lib.*

Regula.

Iv.

1. c. 9. n. 73. Tertiò non leviter stringit, quòd feuda exemplo usufructus *in l. 3. §. 3. ff. quib. mod. usufr. vel usus am. §. pen. Inst. de usufruct.* ad vitam Vasalli data & concessa intelligantur, ita, ut eo mortuo vel ad ipsum Dominum vel ad agnatos sint recasura, unde necessariæ restitutioni subjacent. *Andr. de Isern. ad c. un. de eo, qui sibi & hered. n. 2. vers. hoc est regulare.* Quæ autem necessariæ subjacent restitutioni, alienari nullo possunt modo. *arg. l. res quæ C. commun. de legat.* Quartò quia Dominus perpetuam beneficii autoritatem meritò sibi reservat, ut cuicunque de stirpe feudum obvenerit, is non alium sed Dominum agnoscat beneficii autorem. Jam autem de iis tantùmmodò testari permissum est, quæ ad heredem non aliunde, sed beneficio testatoris perveniunt. *l. 22. §. 1. in fin. ff. de adopt.* de suo enim non alieno liberalem esse oportet. *c. filius extr. de testam.*

§. III.

In tantum autem regula nostra procedit, ut nec ab aliis casibus, licet favorem aliamve probabilem rationem continentibus, se non patiatur opprimi. Nam primò nec pro anima, ut loquitur Feudista *in c. un. §. donare, qual. olim feud. pot. al. 2. f. 9.* quem sequitur Fridericus Imp. *c. imperialem de prohib. feud. al. 2. f. 55.* disponere Vasallus quicquam potest, quam opinionem communem testatur *Rosentb. in Synops. jur. feud. c. 9. conclus. 3.* quem sequitur *Vultejus de feud. lib. 1. c. 9. n. 72.* quod ipsum etiam valere de qualibet aliâ piâ causâ asserit *Schöner. lib. 2. disp. feud. 6. th. 28. lit. A. Goth. Anth. disp. f. 5. th. 8. lit. A.* Nec enim favor piæ causæ aut Ecclesiæ hic quicquam efficit, quippè quòd ipsa pia causa hunc sibi dependi detrectet textus elegans *in c. un. vers. sed diversum. de alien. feud. 1. f. 13. his verb. Ecclesia enim cultrix & auctrix Justitiæ non patietur contra Justitiam aliquid fieri in se, sive alterum; privatus verò sæpè obviat Justitiæ.* Hinc quæsitum est, an talis ordinatio procedat de jure Canonico. Affirmat *Schraderus tract. feud. part. 7. c. 2. n. 4.* quem sequuntur *Schöner. & Goth. Anton. dictis locis.* Negat *Vultejus dict. loc. Setzer. disp. f. 7. th. 2. lit. c.* Posterioribus accedo (1) propter generalitatem *§. donare. 2. f. 9.* (2) quia ipsum jus canonicum non excusabit delictum Vasalli contra consen- Ampliationes regulæ. 1.

sum Domini & agnatorum feudum alienantis. (3) absit potiùs, ut Ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amitti, & damnis lucra quærat, *c. fraternitas 11. in f. caus. 12. quæst. 2.* Huc annectenda venit quæstio mota à *Rosenthal. synops. feud. c. 7. conclus. 5.* An datâ a Domino licentiâ testandi de feudo, Vasallus possit hoc Ecclesiæ relinquere? quod cum eodem neg. tùm *per c. un. de feud. al. 1. f. 13.* (quod quamvis per Lotharii constit. *2. f. 52.* sublatum, & novissimè per Fridericum *2. f. 55.* interpolatum sit, rationem tamen sublatam esse non puto, *uti in simili casu argumentatur Curt. Junior tract. feud. part. 4. n. 131. in f. fermè*, quæ est, quod Ecclesia non desinat esse heres, atque ita feudum Ecclesiæ semel incorporatum, nunquam ad Dominum reverteretur, unde magnum pateretur præjudicium, in quod non præsumitur consensisse. *Gœdd. disp. feud. 7. th. 1. lit. a. Vultej. d. c. 9. n. 80.*) tùm quod semel Deo dicatum ad usus humanos ulteriùs non sit transferendum. *c. semel 51. de R. J. in 6.*

2. Secundò nec valebit talis dispositio, licet princeps hanc autoritate suâ confirmet; hic enim uti nec cuilibet alii bona temerè auferre potest. *L. 43. pr. ff. de vulg. & pup. subst.* ita nec Domino nec aliis jus quæsitum habentibus hoc detrahere ipsi licitum erit. *Rosenth. c. 7. conclus. 7. Vultej. d. c. n. 83. Setzer. disp. feud. 7. th. 2. lit. c. inf. Dn. Arum. d. f. 6. th. 7.*

3. Tertiò patrem quoq; inter liberos de feudo disponere, & uni plus alteri minus relinquere, vel etiam totum prælegare non posse asserunt, quod an & quatenus procedat, commodiùs infr. th. 12. sumus perpensuri.

4. Quartò nec pater feudum filiæ pro dote in testamento obligare posse, patet *argum. c. un. §. donare. qual. al. pot. feud. al. 2. f. 9. & referunt ex Jacobin. de S. Georg. Schraderus d. loc. n. 10. Schön. d. disp. th. 22. lit. b.*

5. Quintò neq; æstimatio tali casu, ubi feudum testamento relictum est, debebitur; quamvis enim re alienâ legata, ni redimi possit, rei debeatur æstimatio. *§. non solum. 4. Inst. de legat.* tamen hoc exaudiendum, ubi res elogio ultimæ ordinationis subjecta est, ut patet ex ipso §. alleg. *Dn. D. Arum. disp. feud. 6. th.*

th. 4. æstimationis enim præstatio meritò respicit ad ipsius rei præstationem, quæ si deficit nec jure juvatur, & illa cessat. *l.39. §.7.8.9. & 10. ff. de legat. 1.* cum nullum quod est ipso jure, nullum possit producere effectum. *l. non dubium. 5. C. de ll.* notissimum autem est feudum in commercio non esse; quippè quod non nisi Domino consentiente alienari possit. Et hanc opinionem communem testantur *Curt. p. 4. n. 126. in lim. 5. Schrad. d. c. 3. n. 9. Vultej. lib. 1. c. 9. n. 72. Schön. d. disp. th. 23.* Præcisè tamen attendendam monent testatoris voluntatem, de quâ si apertè constet, ut illi omninò debeatur æstimatio, cui feudum relictũ est, fieri hæc debeat non à successore feudalium, sed allodialium bonorum. *argumento l. si quis inquilinos 112. pr. ff. de leg. 1. Goth. Anton. d. 5 th. 5. lit a.* Feudo verò Ecclesiæ aliive piæ causæ relicto, an tunc debeatur æstimatio, non immeritò quæsiverit quis? Adhuc ergo propter durantem adhuc rationis supra positæ, ut & textus §. *donare. 2 f 9.* generalitatem, *Vultejus 1. de feud. c. 9. n. 72. in fin.* cui consentire videtur *Dn. D. Arum. dicto loc. Gothofr. in not. ad d. §. donare. lit. z.*

IV.

Stante itaque cum suis rationibus & ampliationibus firmiter regulâ, de exceptionibus imposterum dicendum erit. Cùm, juxta illud in omnibus doctrinis tritum & decantatum axioma, nulla regula tàm firma sit, quæ non suas notabiles patiatur exceptiones & limitationes. Regula enim quæ non habet exceptiones, non est regula, sed principium, juxta illud Philosophorum. Dictum autem supr. th. 2. in regulâ propositâ; nullâ ordinatione defuncti, &c. quæ verba quamvis ad Vasallum referenda esse non tantùm *ex sup. allegato c. un. pr. 1. f. 8.* sed etiam rationibus suppositis satis appareat, tamen non abs re esse puto, hoc quoq; in aliqualem revocare considerationem, quòd ordinatio testamenti fiat vel à Domino vel Vasallo. Exceptiones regulæ

De Domino an possit de feudo, utpote de sua proprietate, disponere quæritur? Iterum distinguendum; aut enim rem suam in testamento concedit in feudum, aut de feudo semel concesso disponit. Prior casus prorsus incidit in illam quæstionem: De Domini testamentaria dispositione.

nem: an feudum ut contractu, ita & testamento constitui possit? Video negantem Giphanium *in suis dictatis feudalibus cap. 8.* ubi rationem profert duplicem, 1. quod nullus in toto jure feudali extet textus de hac quæstione. 2. naturæ feudi, quæ in fide & fidelitate consistit, absonum putat, ut quis sibi Vasallum paret post mortem. His verò non attentis absq; ulla titubatione affirmativam teneo, quia ususfructus etiam constitui potest testamento. *§. 1. Inst. de usufr.* feudum autem nihil aliud sit quàm ususfructus. *c. un. in fin. in quib. caus. feud. amitt. 2. f. 23. Dn. D. Arumaeus disp. f. 6. th. 4. & disp. 1. th. 23.* Deinde quod ipsi concessum inter vivos, concessum esse debet multò magis in ultimis voluntatibus. *l. 1. Inst. de leg. Fus. Can. toll. Wesenb. tract. feud. c. 6. n. 6. Virgil. Pinggitz. in prælect. feud. quæst. 6. de his qui feud. accip. poss. ubi simul de success.* Occasione prædictorum & adjunctâ deliberatione, quòd feudum nullo modo constitui posse 5 absque investiturâ, *c. un. quib. mod. feud. const. poss. 1. f. 25.* mihi nolenti volenti decidendam se offert quæstio, an investitura fieri possit testamento vel ultimâ voluntate? Affirmare necesse habeo; maximè quia investitura etiam fieri potest per promissionem, quæ cùm interdum ipsum investiendi actum præcedat, interdum etiam cum ipso conjuncta sit (quod posteriùs tamen plerunq; fieri dicit *Schönbr. lib. 1. disp. f. 5. th. 6. litt. c.*) non absurdum erit dicere, quòd in testamento non quidem ipsum constituatur feudum, sed obligatio quædam, quâ hæres tenetur ad implendam promissionem atque ad ipsam corporalem feudi traditionem; *c. un. § item heredes de not. feud. 2. f. 58. Rosenthal. c. 6. conclus. 2. & 3. Vult. d. c. 9. n. 15. & 16. Schön. d. loco. th. 8. & seq.* Ratio rationis est; quòd ex feudi promissione agi possit ad tradendum, de quâ Dn. D. Arumæus *d. f. 5. th. 9. Rosenthal. d. c. 6. conclus. 4.* Alterum distinctionis sup. traditæ membrum erat, an Dominus de feudo semel concesso possit disponere? duplex iterum occurrit consideratio: De usufructu quòd non possit, nullum est dubium, quicquid enim non potest Vasallus de proprietate Domini, hoc non posse Dominum de usufructu Vasalli dicendum est. *argumento c. un. in f. de form. fidel. 2. f. 6. c. un. § 1. de consuetudin. rect. feudi 2. f. 33.*

De

De proprietate igitur sit quæstio; Adhuc nego, quod quidem dispositionem Domini inter extraneos attinet. Interest enim Vasalli, ne alius ipsi obtrudatur Dominus; Inter suos agnatos verò, ad quos aliàs proprietas esset perventura concedo cum Vultejo *lib. 1. de feud. c. 9. n. 84 Gædd. disp. f. 7. th. 1. lit. c. in f.* Quò pertinere videtur quæstio, an Dominus possit uni ex heredibus suis Vasallum assignare? quam habet *Jacob. de Ardizon. c. 37. vers. si verò Dominus. pag. (mihi) 181.* ubi affirmat, & rectè.

V.

Dominum dimisimus, Vasallum accersimus, de quo solum, ut dictum est, regula loqui videtur; Quando igitur hunc de feudo testari posse contigerit, poterit hoc vel de ipso feudo ut feudo, vel de re aliquâ feudum quàm proximè accedente; De feudo ipso valebit dispositio 1. per contrariam consvetudinem. 2. per pactum. 3. qualitate & naturâ ipsius feudi. 4. consensu Domini cæterorumque verorum heredum feudalium. 5. forma & modo à Jure feudali in ordine succedendi præscripto. De Vasalli testamentaria dispositione.

VI.

1. Contrariam consvetudinem hoc posse, ut de feudo in testamento disponere licitum sit Vasallo claro clarius est; hæc enim non solùm optima legum interpres *l. 37. ff. de ll.* perhibetur, & à Zasio *in l. contumaciæ ff. de re jud.* magistra practicæ appellatur; sed etiam totius juris feudalis auctrix & fundatrix existit *argumento rubric. jur. feud.* Meritò igitur reverentia eidem tanquam matri debebitur, quod vult Baldus *cons. 318. circa fin. lib. 2.* & ideò hanc feudali juri iterum derogare feudariæq; disciplinæ indolem superare posse statuendum erit. Neque etiam ipsa consvetudo talem sibi legem statuere & imponere potest, à quâ non iterum recedere etiam liceat; fortè non ineptè dixero *ex l. si quis 22. pr. de legat. 3. & l. 51. ff. de recept. arbitr.* Ita sentiunt *Schneidew. p. 6. n. 12 Schrad. p. 7. c. 2. n. 24. Vult. c. 9. n. 8. Schöner. d. disp. 6. th. 29. Goth. Ant. d. f. 5. th. 8. lit. b.* 1. Contrar. consvetudo.

VII.

2. Subsequitur pactum in continenti contractui feudali 2. Pactum.

ad.

adjectum, alibi pacto, *c.un.ut Vasall. sumpt. dom. serv. prest. 2. f.107* Item tenor investiturae, *c.un.§.praeterea.quid sit investit.2.f. 2.c.un.§.1.casus quib.foem.in feud.succed.2 f.104.* appellatum, quod cùm omni feudorum naturae deroget, imò contra communem feudi rationem contractum feudalem formet ac reformet. *d.c.un.§.praeterea.2.f.2.c.un.de duobus frat.à cap.invest. 2.f.18.* non est dubium, quin hoc inter privatos (contrahentes sc.) tantum possit, quantum consvetudo ipsa generaliter & in universum disponens. *Consentit Schneid.d.p.6.n.13.Schmid.d.ist. loco n.13. Vult.c.9.n.80.*

IIX.

3. Qualitas & natura feudi. 3. Qualitate & naturâ ipsius feudi Vasallus testari potest: Hanc dupliciter considero, in genere & in specie.

In genere de omni feudo dispositio testamentaria est concessa, quod per se est alienabile, & cadit sub licitam alienationem, de quo loquitur *c.un.de feudo non hab.prop.nat.2.f.48.* Ubi enim alienatio ibi & heredis institutio permittitur. *l.si quis 8 §. certum.2.C.de secund.nupt.* & alienatio est omnis actus per quẽ transfertur dominium. *l.1 C.de fund.dotal.Boreh.de feud c.7 n. 6.Schöner.lib.1.disp feud.6.th 28.lit.a.* Specialis qualitas & natura feudi aestimanda potissimùm ex subsequente hâc divisione, quando FF. hoc partiuntur in haereditarium, & id quod dicitur ex pacto & providentiâ. De quâ divisione me paulò explicatiorem reddere cogor, haec enim probè intellecta perutilis & necessaria erit ad multas quaestiones difficiles eò felicius & expeditiùs dirimendas. Et quamvis FF. in hâc explicanda, valdè dubii, inconstantes, & inter sese mente & calamo discrepantes sint, quorum varias ac multiplices explicationes prolixo catalogo collegit *Vultejus de feud lib.1. c.9.n.23.usq. ad 34.* (tantum enim abest, ut conveniant FF. & de hâc communem alant opinionem, ut potiùs communiter, quae magis communis sit, dubitent) tamen illa tandem mihi resedit opinio: Feudum haereditarium esse, in quo non tàm jure sangvinis, quàm jure haereditario in ipso investiturae tenore expresso, atque ita non secundum juris feudalis, sed communis juris dispositionem succeditur, puta: Si pacti sint Dominus & Vasallus, ut feu-

feudum pertineat ad Vasallum & ejus filios heredes ut heredes. Feudi igitur ex pacto & providentia definitio consistet in casibus supr. in feudo hereditario rejectis, nimirum: ubi successores veniunt jure sangvinis, secundum specialem jur. feud. dispositionem; Unde etiam consectarium est, quòd hoc omninò sub feudi proprii, illud verò improprii cadat species. Cujus opinionis autores sunt præcipui & maximæ autoritatis FF. *Jacob. de Belviso c. un. an agnat. vel fil. 2 f. 45. in verb. Si paternum fuerit & feudum simplex & rectum.* item *in c. un. de eo, qui sib. & her. in fin.* Andreas de Isern. *c. un. de investitura de re alien. fact. 2. f. 8. vers. quid ergo si pretio. n. 8. in verbis: Item si esset datum eo tenore, ut filii succederent sicut hæredes non ex pacto & providentia & c. & in c. un § hoc quoq; de success. feud. 1. f 8. n. 7. Et feuda quædam hereditaria esse pluries à se dictum ipse testatur. d. c. un. de investit. de re al. fact. in fin. n. 8.* quos solidissimè sequitur *Hartman. Pistor. lib. 2. q. 1. n 57. & 82. cum seqq.*

Quanquam non negem feudum hæreditarium non esse destitutum pacto & providentia tùm concedentis tùm accipientis; Et econtra feudum ex pacto & providentiâ sapere naturâ hereditariæ qualitatis, unde tertiam addunt speciem, *mixtum scil. de quo Jul. Clarus, lib. 4 recept. Sent. c. 9. Vult de feud. lib. 1. c. 9. & passim.* Verùm an sano sensu, dubito per tradita ab *Harm. Pist. q. 3. n. 58 pag. (mihi) 186.* Ne igitur à scopo dilabar, semel datam distinctionem ita applico concludens; quòd in feudo hæreditario Vasallus omninò pro arbitrio testari possit; quia habet hoc instar cujuslibet alterius rei patrimonialis sive allodialis. *Vult. d. c. 9. n. 74. Gedd. in præl. feud. c. 4. conclus. 5. Goth. Anton. disp. f. 5. th. 8. lit. c.* Sunt tamen qui hoc tantum in dispositione inter eos, qui aliàs essent successuri, non verò inter extraneos procedere putant, nullum requirentes illo casu Domini consensum, hoc verò omninò, *de quibus Vult ej. d. loc.* quod etiam velle videtur *Schöner. d. disp. th. 28. lit. d. & e.* Verùm durante adhuc rationis generalitate & feudi hereditarii naturâ, statuo, quod de tali feudo Vasallus sine Domini consensu adhibito extra familiam disponere possit. *Goth. Ant. d. l. Rittershus. qq. feud. lib. 1. c. 12. q. 6.*

Cui in tali testandi licentia non absimile est feudum id, quod datum est pro se & heredibus quibuscunque vel quibus dederit, militat namque hîc generalitas verborum (heredibus quibuscunq;) quæ in tantum operatur, ut veniant hi, qui aliàs successionis feudi sunt incapaces. *arg. l.1. §. permittitur. 41. ff. de aq. quot. & æstiv. Curt. p. 4. n. 130.*

Non obstat illud Baldi *ad c. un. §. 1. qual. ol. feud. pot. alien.* referente Curt. d. loc. quòd verbum (quibuscunque) recipiat restrictionem de habilitate, *arg. l. Iurator. 33. §. 1. de jurej. & l. ne gradatim. 11. §. 1. ff. de mun. & honor.* Benè enim respondetur, quòd talibus verbis generalibus utantur vel leges vel homines; Priori casu restrictioni locum superesse, ne aliàs generaliter intelligendo inducatur aliorum correctio, *contra l. un. C. de ino off. dotib.* Posteriori verò nequaquam, ne cuilibet adimatur jus favori pro se introducto renunciandi, *contra l. pen. C. de pact. Curtius d. loc. cui consentit Dn. D. Arum. d. disp. f. 6. th. 8.*

Ex jam dictis enata est maximè dubia & intricata quæstio: An his casibus feudum fœminæ relinqui possit? in qua decidenda Molinæus *in add. ad Alex. consil. 30. n. 11. vol. 1.* & Garzon. *tr. de fœm. ad feud. admitt. restrict. 2. (referente Breunning. disp. feud. 3. th. 23. lit. a. & b.)* ingenuè fateantur, quò magis legerint, eò minùs discernere potuerint. Quod tamen nego (1) *per c. un. §. filia. de success. feud. 1. f. 8.* (2) *junct. c. un. de feud. non hab. prop. & c. 2 f. 48.* Feudum enim licet in uno propriam naturam mutet, in reliquis tamen retinet, per ea quæ habet *Hartm. Pist. q. 14. lib. 2. n. 37. Vultej. dict. loc. Gothof. Anton. d. disp. th. 8. lit. c. Breunning. dict. loc.*

IX.

Feudum pro se & legitimis heredibus quale?

Proximum nunc esset alterum assumere distinctionis membrum, feudum nimirum ex pacto & providentia, sed prius libet proponere aliquid de tali feudo, quod concessum est pro se & legitimis ex corpore descendentibus heredibus. Hoc autem non sine ratione, video enim inter Dd. dubietatem maximam subesse, ad quamnam speciem hoc ipsum feudi genus sit referendum? Post multam verò lectionem Dd. probè quidem differentium, ego incertior longè, quàm dudum, redditus, &

quò

quò commodè quæstio hæc esset collocanda nescius, in bivio eam ponere arbitratus sum, at non eâ intentione, ut (quemadmodum Cicero alibi de Philosophis ait) saltem hanc proponere, nihil tamen certi statuere vellem; Potiùs ergo (cùm talis investituræ forma hodiè in Germaniâ maximè usitata, *teste Hartmann. Pistor. 2. quæst. 3. n. 59. & 64. inf. cum Zasio loco ab ipso allegato*, & per consequens *fvasu l. 25. ff. de liber. legat.* pleniùs tractanda) ita me explico: Feudum concessum pro se & heredibus legitimis, ex corpore descendentibus. Für sich und seine männliche Leibes Erben/ Vel: Für sich und seine männliche ehelliche gebohrne Leibes Erben propiùs ad hereditarium feudum accedere quàm ad illud, quod dicitur ex pacto & providentia: Ratio quia hoc efficit vocabulum (heredibus) quod primas meritò obtinet; quo paulò altiori mentis indagine inspecto, deprehendimus, hoc de jure communi impostare qualitatem hereditariam, & ideò rem pro se & heredibus acquisitam etiam talem efficere. *l. heres. 37. de acquirend. hered. l. hereditas. de R. J.* Unde receptum est, ut quantumvis alioquin familiæ vel sangvinis jure succedatur, tamen per hujus vocabuli adjectionem qualitas feudi regularis mutetur, & in hereditariam transformetur. *Cujus opinionis est Curt. Jun. p. 4. n. 132. in f. ut & Hartm. Pist. 2. q. 3. per tot. ubi hanc quæstionem in terminis terminantibus solidissimè (pro more suo) tractat.* Et huc etiam spectat, quod *sup. thes. preced. ex Jacob. de Belvis. & Andrea de Isern.* prolatum & probatum est, feudum hereditarium esse improprium, Quamvis autem illud (vocabulum heredibus) contrariæ opin. Doctores interpretentur tantùm de filiis, *& ex c. un. §. etsi clientulus. de alien. feud. 2. f. 13.* eliciant, quòd ubicunque in jure Feudali mentio fiat *heredum*, perinde hoc sit, ac si dictum esset *filiorum*, & per consequens hoc ex pacto & providentiâ (cujus solius hoc proprium) esse statuant; Tamen optimè responderi potest, (1) quod vocabulum filiis non sit sufficiens ad efficiendum feudum ex pacto, sed omninò hoc dependere ex feudi ipsius naturâ, quæ in sangvine, non qualitate hereditariâ consistit, *Hartm. Pist. d. q. n. 28. & 29. 46. & 58.* (2) feudi ex pacto & providentia formam non esse positam in proprietate vocabuli

(filiis) quia filios succedere omninò competit etiam hereditario feudo. *Hartm.Pist.d q n.25.* His ita expeditis, longè majorem injiciunt dubitationis scrupulum verba hæc in investitura posita: Für sich und seine geborne männliche Leibes Lehens Erbe? Adhuc respondeo, tale feudum pro hæreditario habendum esse. Licet enim vocabulum hîc appositum Lehenserben ejus videatur efficaciæ, ut in feudo successuros separet à cæteris hæredibus aliàs Landerben nominatis, atque ita eosdem non qualitate hæreditariâ sed sangvinis jure (quod ipsum feudi ex pacto & providentiâ proprium esse supr. dixi) primâ fronte succedere faciat; nihilomagis tamen proprietatem vocabuli hæredis vel Leibeserben eversam & exterminatam esse judico. Potiùs acriter notandum, vocabulum Lehenserben concernere non diversitatem bonorum, feudalium sc. ab allodialibus, sed personarum sive successorum, ita ut exclusis iis, qui aliàs feudi sunt incapaces, ut fœminæ, clerici, surdi, muti, &c. hi tantùm, utpote capaces, admittantur.

Quæ omnia hactenus à me prolata vel satis probari & declarari *ex c. un. §. similiter. 2. de lege Corrad. 2. f. 34.* (per quod etjam *supr. allegato c. un. §. etsi clientulus. de alien feud. 1. f. 13.* lux affertur) vel autoritate præstantissimi JCti & Practici Hartmann. Pist. *loco alleg. n. 68. in fin.* muniri poterunt. quæ mea opinio etiam juvatur in exactissimo consilio viri aliàs magnæ autoritatis Ludovici Fachsii, etiam ab ipso Hartm. Pist. allegati, his verbis notatu dignis: PP. Dann gemeiniglich stehen die Lehenbrieffe mit diesen Worten: Wir leihen ihme und seinen rechten Leibes Lehenserben, daß das Wort (Erben) mit eingeführet wird/also daß die Söhne und descendentes das Lehen nicht annehmen/ und das Erbe fahren lassen können; und ob man gleich sagen wolte/das Wort (Erben) so im Lehenbrieff stehet/ referire sich auff die Lehenschafft/so folget doch darauff die Antwort/ daß es geschehe ad excludendas filias, die nicht Lehenserben seyn / item zu Außschliessung der Leibeserben/ welche/ob sie wol Söhne/doch des Lehens nicht fehig seyn/ als Pfaffen/ Wahnsinnige/ Lahme/ Stumme und dergleichen.

Hæc

Hæc ita, de feudo pro se & heredibus legitimis ex corpore descendentibus concesso, aliquantulum uberius & explicatius à me allata non (uti spero) pro alienis habenda, quin potius factura non solùm (mihi) ad meliorem modernorum feudorum cognitionem, sed etiam eò commodiorem decisionem quæstionis hujus ad hanc materiam pertinentis: an de tali feudo Vasallus testari possit? (In quâ proponenda (quantum quidem mihi hactenus videre licuit) Dd. plerunq; talibus quærendo utuntur verbis: an de feudo mixto ex pacto & providentia hereditario Vasallum testari liceat? Sanè, non sine confusione vocabulorum maximâ; Sed quicquid sit, meum jam non est pluribus hoc examinare, potiùs concedo, ne ludamus in verbis, modò re conveniamus, atque in omnem eventum aliquam statuamus differentiam, etiam *à Pist. q. 1. n. 47.* concessam, nimirum feudi hujus hereditarii, *de quo nostra est concepta quæstio* & ejus, quod etiam ad extraneos heredes transit, & vulgò merè aut simpliciter hereditarium vocatur, *de quo locutus sum supr. th. 8.*) Igitur & hoc scrupulo, qui mihi remoram facere forsan potuit, semoto, talem quæstioni subjicio responsionem: Quod valeat dispositio tantùm in præjudicium heredum, nô verò ipsius Domini. Ratio posterioris est; quia omnis dispositio de feudo per Vasallum facta in præjudicium Domini est nullius momenti *Jul. Clarus recept. sent. l. 4. quæst. 40. n. 2 & 3.* prohibitio enim alienationis feudi fundata est in favorem Domini, *text. in c. imperialem, pr. 2 f. 55. Curt. p. 4. n. 95. lim. 2.* Sive inter liberos sive extraneos facta sit, *per tradita ab Hartm. Pist. q. 4. n. 64. eò quòd textus in c. un. pr. de success. feud. 2. f. 8. loquatur in puncto non interveniti consensus Domini & tamen inæqualẽ filiorũ successionẽ prohibeat* Prius verò, quod de præjudicio heredum dictum est, ita intelligo, ut in feudo novo & filiis & agnatis; in antiquo verò filiis tantùm, non agnatis præjudicare possit, *Jul. Clar. recept. sent. lib. 4. quæst. 40. n. 2. Vultej. de feud. c. 9. n. 75. 76. & 79.* Rationem hanc addo, quia filii semper & indistinctè feudum beneficio patris & mediante ejus personâ acquirunt, *arg. c. un. an agnat. vel fil. 2. f. 48.* agnati verò, licet proximo præcedenti eos certâ ratione succedere dictum sit *infr. thes. 15.*

verſ. nam de hoc &c. tamen nihilominus rectè primo acquirenti potiſſimùm tale feudum acceptum eosdem referre dicendum eſt. *Videatur Vultej. d.c.9. n.104. verſ. intelligo, ibi: Res eo recidit junct. n.114. verſ. ita fit cum ſeq.*

X.

De feudo ex pact. & provid. novo.

Jam ad ſupr. th. 8. traditum alterum diſtinctionis membrum feudum ex pacto & providentia, à quo nihil prorſus differre dico illud, quod ſimpliciter conceſſum eſt, *per tradita Hartmann Piſt. q. 4. lib. 2. n.16. & queſt. 2. n.30.* Hoc autem iterum duplex apparet; Novum & antiquum. De novo feudo an Vaſallus in præjudicium filiorum teſtari poſſit, maximè dubia variisque Dd. opinionibus obtenſa quæſtio eſt; ut meritò *cum Jaſon. ad l. 2. C. de jur. Emphyt. n. 210.* de hâc Virgilianum illud hemiſtichion uſurpari quis; Hinc atq; hinc vaſtæ rupes. Ego quamvis FF. in utramque partem admodum ſpecioſè & probabiliter argumententur; Ego tamen ad Mgnif. Domini D. Arumæi Ordinarii p.m. præceptoris quondam mei honoratiſſimi & deſideratiſſimi ſententiam revolutus, affirmativam ambabus amplector ulnis; quippe quæ non ſolùm crebriori claſſicorum J.F. Interpretum calculo recepta, verùm etiam tàm expreſſis textibus quàm aliis communiter approbatis Saniorū Dd. rationibus magis conſentanea ſit, ſecundum quam etiam non reſpondendum ſolùm, ſed vel maximè judicandum moderni præſtantiſſimi JCti & Practici, *teſte Hartm. Piſt. lib. 2. q. 4. n. 44. in fin.* arbitrantur.

Ratio 1.

Primò enim firmum & immotum ſtat fundamentum, Vaſallum ſibi ipſi primariò feudum acquiſiviſſe, ſibique potiſſimùm eodem proſpicere voluiſſe; In hujus enim ſolius voluntate poſitum fuit beneficium accipiendi vel non. Nam invito beneficium non datur, per vulgatum. Secundariò autem & per conſequentiam demum liberis, quibus regulariter quidem, eo defuncto, feudum debetur (ad quod poſterius ſpectat omne quod dicitur, filiis eſſe quæſitum jus in feudo acquiſito per patrem. *c. un. §. & quia vidimus 1. de his qui feud. dar. poſſ. 1. f. 1. c. un. inf. in quib. cauſ. feud. am. 2. f. 23. & aliis textt.*) ita tamen ut per patrem ipſis hoc iterū adimi poſſit.

Nam

Nam quod pater suâ provisione & industriâ acquisivit, quidni etiam liberè de eo disponere possit? Huic consectarium est, quòd ubi filios patritali modo in feudo succedere contigerit, patri feudum acceptum ferre omninò debeant; non enim nisi mediante patris personâ filius ad feudum pervenit.

Ex hac ipsa aliàs à multis anxiè quæsita ratio est diversitatis inter filium & agnatum (quod sc. hic repudiatâ hereditate nihilominus feudum retinere possit, ille verò filius utrumque aut agnoscere aut repudiare debeat) quæ habetur *in c. un. an agnat. vel fil. & c. 2 f. 45. & in c. un. §. filius de capitan. qui cur. Vend. affirm.* quam suggerit Jacob de Belviso *ad d. c. un. an agnat. vel fil. defuncti v. Sed quæ est ratio &c. Cujac. ad d. v.* Huic itaque propositæ rationi si adjungamus Domini consensum, quem omninò requirimus, sanè vel sola sufficiens erit ad obtinendum id, quod volumus. In qua etiam ratione nobis viam quasi sternit ipse Feudistarum auriga Andreas de Isernia *in c. un. de alien. feud. pat. vers. etsi libellus n. 11. in verbis: & sic demum habet successor, spectante in eodem statu, quod non sit alienatum.* Quem gregatim sequuntur quam plurimi allegati ab Hartm. Pist. *lib. 2. q. 4. n. 23.* Licet verò ponamus filiis aliquod jus quæsitum, quod maximè urget novissimè Bocerus *emcl. qq. de success. feud. c. 1. q. 11.* Solidè tamen respondet Dn. D. Arum *disp. feud. 6. th. 5.* tale jus tantùm in spe consistere, ita ut facto parentis hoc adimi possit, *uti patet ex prædictis.*

Secundò textus satis perspicuus habetur, quòd filii nascituri teneantur stare tali patris pacto, ut sc. filii ex primo matrimonio iis debeant præferri *c. un. de fil. nat. ex matr. ad morgan. & c. 2. f. 29.* Si ergo hoc valet de nascituris, quid ni de jam natis? quoniam illi cum his pari gaudent jure ac favore, *arg. §. cum autem 4 Inst. de tutel.* 2.

Tertiò firmum necti potest argumentum *ex c. si Vasallus culpam: & de feud. defuncti content. & c. 2. f. 26. & c. un. si Vasallus feud. priv. 2 f. 31.* Ubi dicitur, quòd pater delinquendo filiis præjudicet; nullâ habita distinctione an feudum sit novum vel antiquum. *c. un. § fin. ibi: si tamen beneficium fuit paternum, quæ fuit prim. caus. ben. am. 2 f. 24.* quod etiam perspicuè ostendit *Andr.* 3.

de

de Isern. ad d.c.un §.f.n.51. vers si verò non in Dominum &c. in verbis: nam in omnibus culpis propter quas perdit pater feudum sive ad Dominum redeat sive non, semper filius privatur. Cui consentire videtur *Curt.p 5.n.9.* dum dicit; respectu feudi novi tam esse verum, ut nullum invenerit discrepantem, *& in seqq.* tali casu feudum antiquũ pertinere ad agnatos remotiores, quod etiam satis apparet *ex d.c. si Vasallus culpam 2.f. 26.* Si ergò per delictum imò generaliter in omni facto, ut *testatur Schrad. p.7. r.2.n.20.* hoc poterit pater, multò magis per favorabilem testandi modum hoc ipsi licitum erit *l.1.C.de SS.Eccl. Dn. D.Arum meus diss.f.6.th.5.*

4. Quartò & ultimò notum est, jure nostro feudali, ubi de revocatione feudi alienati agitur, tantùm agnatis hanc esse concessam, mentione de jure filiorum planè sopitâ, quod insuper probatur per *c. un. de alienat. feudi patern. 2 f.39. c. un. §. porro, ibi: si tamen feudum erat paternum. qual.olim feud pot &c.* cui planè correspondet *c.un.§.f.2 f.24 Hartm.Pist.q.4. n.47. & 48. & q.13. n.33. & 63.* Accedit nostræ rationi *c. un. §. si verò de alien f 1. f. 13.* in quo dicitur, quòd feudo alienato cum Domini consensu, stabilis permaneat alienatio, nullâ habitâ distinctione an filios reliquerit, nec ne. Cùm enim filii (quamvis alias non ut hæredes, sed ut filii atque ita non hæreditario, sed sanguinis jure succedere in hoc feudo ex pacto & providentiâ dicantur) nihilominus tamen successionis jure feudum à patre obtineant, ideò adhuc omninò tenendum esse statuunt, ut etiam hâc in parte factum patris præstare debeant. *l.14. C. de R.V. Hartm.Pist.d loc.* Haud dubiè ob hanc ipsam rationem ferè in omnibus juris feudalis textibus quotiescunq; filiorum fit mentio, exprimitur hoc per vocabulum heredes, *ut patet ex c.un. §.hoc quoq; de success.feud.1. f. 8. c. un. §. etsi clientulus. de alien.feud. 3.f.13. c. un.§ similiter. 2. de leg.Corrad. c. un.§ si verò vel totum. qual al.feud. pot.al.2.f.9, & passim.*

Accedit etiam, & confirmat rationem ultimam, *c. Titius. si de feud. defunct. cont.sit.& c.2.f.26.* Ubi dicitur in posteriori §. parte, quod agnatus proximior feudum revocare possit, vivo adhuc Titio filiosq; proprios habente; nullo manente penes filios revocationis jure.

His

His ita rationibus commotus: affirmativæ accedo sententiæ, aliis hinc inde à Dd. traditis lubenter omissis; forsan in conflictu plura in medium afferendi, & ad contraria respondendi dabitur occasio.

XI.

Quod in novo feudo hactenus obtinuimus, adhuc difficiliùs procedit in antiquo; in hoc enim Vasallus in præjudicium agnatorum nullo modo testari potest, nisi ipsi etiam expressim vel tacitè cõsentiant. Nã hi per primi acquirentis investituram fundatum & radicatum habent jus quæsitum, *c. un. pr. de alienation. feud. patern. 2. f. 39.* quod ipsis invitis neque per Vasallum feudum possidentem, neque per Dominum, imò ne per principem auferri & interverti potest. Non per Vasallum: quia hi pari gaudent jure beneficio simultaneæ investituræ sibi quæsito, quæ ipsa ratio est, de quâ *Curt. p. 2. n. 15. in f. quòd investituram feudi antiqui potiùs præcedentis confirmatio, quam nova concessio dicatur;* Unde etiam fit, ut agnatus non tàm ipso defuncto, quàm primo acquisitori succedere censeatur. *c. un. de eo qui sib. & her. & c. 2 f. 17. c. un. de feud. march. 2. f. 14. Dn. Arum. d. f. 2. thes. 39.* imò suo proprio jure ex primâ concessione feudum obtineat. *Andr. de Isern. in c. imperialem. 2 f. 55. vers. praterea ducatus. n. 38. in f. ibi: censentur plures, &c.* Non per Dominum: quia quod ipsi semel placuit, amplius displicere non debet. *l. sicut 5. C. de O. & A. Hartman. Pist. q. 20. n. 23. & q. 6. n. 1.* Non per principem; propter rationem *supr. th 3. ampliat. 2.* positam.

De feudo ex pact. & prov. antiquo.

XII.

His ita, quæ de variis feudorum generibus allata sunt, expeditis, eò commodiùs subnecti simulque decidi poterunt exinde emergentes & omninò huc pertinentes quæstiones. Prima autem esto hæc: An pater uni filiorum feudum totum prælegare, vel uni plus alteri minus relinquere possit: in quâ enucleandâ necessarium est arduam difficultatem in tantâ Dd. varietate distinctionis fœdere componere. Reassumo igitur datam distinctionem inter feudum hereditarium; & ex pacto

Quæstiones huc pertinentes: I.

& providentia: De illo concedo, secutus Curtium *p. 4. n. 132. in f.* additâ ratione; quia in tali feudo non potest quis succedere, nisi sit heres ejus, cui succedit; per consequens debet ejus factum præstare. *l. cum à matre C. de R. V.* De hoc subdistingvo: de novo affirmo: quia cùm Vasallus hoc possit planè adimere & extraneo concedere (quo in casu loquitur thes. 10) quid ni inter liberos pro lubitu de tali disponere ei liceat? de antiquo secùs *per thes. præcedent. Rosenthal. c. 7. conclus. 8. juncta conclus. 16. consentit quoad antiquum, Vultej. c. 9. n. 79. Julius Clarus recept. sent. quæst. 40. n. 5. & 6.* Quæritur igitur, An in feudo antiquo Rex disponere, & illud in personam unius filii transferre possit? Respondeo quod sic; concurrente tamen (1) utilitate & bono publico, quod accidere potest in feudo jurisdictionali, civitatum, castrorum, &c. Propter discordias enim, quæ ex præsidentium communione oriri solent. *l. in re communi. 26. ff. de serv. urb. præd. l. 77. §. 20. ff. de legat. 2.* publicè utilius est subditos regi per unum quàm plures. *l. 2. §. novissimè. n. ff. de O. J. c. in apibus 41. caus. 7. q. 1. Curt. Jun. p. 4. n. 132. in pr.* (2) jure primogenituræ observato, ne secundogenitus primogenito præferatur. *Schrader. tract. feud. p. 7. c. 2. n. 3.* quod esset contra legem divinam, & humanam consvetudinem; nisi hic ad gubernacula sit minùs idoneus, *Schöner. lib. 1. d. f. 6. thes. 21. lit. b. & c. Rittersbus. tract. feud. lib. 1. c. 15. quæst. 9.*

XIII.

II. Ex prædictæ quæstionis fonte emanavit & hæc non minoris ambiguitatis & difficultatis: An feudum veniat in petitionem hereditatis, & in fideicommissi restitutionem? Illius meminit *Andr. de Isern. ad c. un. de success. feud. vers. & olim n. 7.* Hujus verò *Curt. Jun p. 4 n. 133.* Utriq; distingvunt quidem inter feudum hereditarium & non hereditarium, sed adhuc distinctiùs procedere operæ pretium esse puto, ne remaneat aliqua ambiguitas: Nam in utramque hoc posterius non venire, minus habet dubii. Sed quid de hereditario dicendum, quod duplex apparet, *per tradita sup. th. 9. vers. Hæc ita & c.* Resp. affirmando de utroque, *cum Hartm. Pist. quæst. 1. n. 62. & 63 quæst. 14.*

n.

n. 37. & 38. Schrader. p. 7. c. 5. n. 44. additâ ratione: Positâ enim qualitate & successione hereditariâ, necessariò etiam ejusdem effectum exinde dependentem poni necesse est. *Cujus etiam opinionis, quoad petitionem hereditatis, videtur Rosenth. c. 7. conclus. 24. lit. c quoad fideicommiss. restitutionem verò optimè distingvit c. 7. concl. 10. & duabus seqq.*

XIV.

Sequitur hinc alia quæstio: Nunquid feudum computetur in legitimam filio debitam. De feudo ex pacto & providentia antiquo negandum videtur, huc enim spectat, quod ex aliis refert Vultejus *lib. 1. cap. 9. n. 116.* legitimam in feudo verò non detrahi, & ratio est, quòd in legitimam illa tantùm imputentur, quæ immediatè à patre ejusque bonis proficiscuntur. *l. quoniam novella. 29. inf. l. omnimodo. 30. §. imputari. 2. & l. scimus. 36. pr. vers. repletionem, C. de inoff. testam.* hoc autem non tàm à patre, quàm ex pacto antecessorum quæsitum est, ut docet *Vult. d. loco.* Unde in feudo novo cùm hoc omninò occasione patris filio obveniat, *ut supr. satis ostensum est,* secùs esse arbitror, quam distinctionem perspicuè approbant *Curtius p. 4. n. 134. inf. Hartm. Pist. lib. 2. quæst. 38. Rosenthal. c. 7. conclus. 14. & 15.* De hereditario verò indistinctè affirmo, quia feudum tale censetur pars hereditatis, quæ non recipit separationem à toto. *Hartman, Pist. d. loco. Schrad. p. 7. c. 5. n. 43. & 44.* III.

XV.

Hîc etiam decidenda venit quæstio mirum in modum controversa: An filius repudiatâ hereditate retinere feudum possit, an verò utrumque simul aut agnoscere aut repudiare necesse habeat? Et si hoc posterius fortè dicam, an hoc etiam trahendum sit ad agnatum? Cautè satis procedendum puto, ne intricatissimis Dd. explicationibus maximè discrepantibus in errorem dilabi videar. Et quidem dari inter filium & agnatum diversitatem, manifestè constat *ex c. un. an agnat. vel fil. 2. f. 45.* Sed eo ipso dum quis in diversitatis hujus rationem inquirit, & illustrationem sperat, fit, ut nisi solidis distinctionibus facem sibi præferat, planè & plenè in errorum tenebras deducatur. De quali igitur feudo in d. c. feudista loquatur, Dd. IV.

non conveniunt; quibusdam de hereditario, quibusdam de feudo ex pacto & providentia existimantibus: Mihi autem opinio eorum, qui id feudo ex pacto & providentia assignant, non solùm veritati magis consentanea, sed & receptior videtur, ipsiusque c. verbis convenientior; hocq; propter unicam eamque solidam rationem, quia in d.c. haud dubiè locutus est feudista de feudo proprio, quòd patet ex verbis appositis: *Si paternum fuerit. Jacob. de Belvis. in d.c. ubi ita explicat: Si paternum fuerit, & feudum simplex & rectum, & in c. un. de eo qui sibi vel hered. & c. in fin.* Tale proprium autem feudum est id ipsum, quod ex pacto & providentia dicitur; Improprium verò est hereditarium. Nam de hoc posteriori nullum erat dubium, quin & filius & agnatus feudum cum hereditate simul vel retinere vel repudiare debeant; ratio paritatis inter hosce duos hæc dari potest; quia in tali feudo hereditario agnatus æquè cogitur esse successor proximi præcedentis, quàm filius patris. *Videatur Hartm. q. 2. n. 15. 16. 17. & 37.* quod etiam de feudo hereditario, quod mixtum vocant, rectè arguit *Vultej. lib. 1. c. 9. n. 114. vers. ita fit &c.* Hoc ita expedito, ratio diversitatis, quæ in d. c. habetur, vera dari potest hæc (cujus etiam mentio facta est *supr. th. 10. rat. 1.*) quòd filius etiam tale feudum acquirat non quidem jure hereditario, attamen verò jure successionis à patre intermedio tale jus sangvinis, quod à primo habet, sibi conciliante *Hartm. Pist. q. 4. n. 47. in f. Vult. d. c. 9. n. 114. vers. In feudo ex pacto &c.* & per consequens absonum æquitati foret, ut patrem, cujus beneficio feudum acquirit, lædat. Interest enim memoriæ defunctorum, ne careant successoribus. *§ 1. & 2. Inst. qui & ex quib. caus. man. non poss.* Agnatus verò potius primo acquirenti illud acceptum referat. *Jacob. de Belvis. Cujac. Dn. D. Arum. locis sup. th. 10. alleg.* Cui etiam accedit hæc ipsa; quòd in jure feudali non strictæ rationis, sed consvetudinis habeatur ratio. *c. filii nati. si de feudo defuncti content. sit int. Dom. & agnat. Vas. & c. 2. f. 6. Dn. D. Arum. disp. feud. 6. th. 33.*

XVI.

De feudo franco. Sed ne cum qualitate & naturâ feudi totius disputationis hujus mutem naturam, atque à scopo præfixo deflectam, unicum

cum hoc adjicio, quid ſtatuendum de feudo franco, an de hoc ce teſtari Vaſallus poſſit? Hujus quæſtionis nodus ex eo ſolo dependet; an tale feudum cadat ſub licitam alienationem, ſi enim hoc impetravero, habeo quod volo; Verùm vix eſt, ut alienari poſſit. 1. propter contemptum ipſius Domini, qui indubitanter exinde præſumitur *arg. c. un. de form. fidel. in verbo* utile, 2. præjudiciũ agnatorum. Et quamvis FF. cõmuniter contrariũ teneant, inter quos eſt ipſe Curtius *part. 1. q. 8. n. 31. & p. 4. n. 117.* maximè urgentes formam fidelitatis, quòd ſc. in hâc nõ contineatur, feudum tale non poſſe ſine Domini conſenſu alienari: Vel quod perinde puto; quòd hoc non ſpecialiter ſit prohibitum. Tamen quî hoc erui poſſit non video, potiùs retorqueo, dicens: Hanc ipſam ob rationem, quoniam in formâ fidelitatis unicum hoc exceptum & limitatum eſt, quòd ſc. feudum ratione ſervitiorum pacto adjecto remiſſorum debeat eſſe liberum, ideò fit, ut feudum in hoc tantummodò degenerare, in aliis verò propriam naturam reſervare cenſeatur. *c. un. de feud. non hab. propr. natur. 2. f. 48.* diſpoſitio enim limitata limitatum producit effectum, *l. 2. & 3. ff. de serv. exportand. Dn. D. Arumæus d. diſp. feud. 6. th. 8. Gædd. in prælect. feud. c. 8. concluſ. 1. Gothofr. Anton. d. 5. th. 8. lit. e.*

XVII.

Progredior ergo 4. ad conſenſum eorum, quorum intereſt: tùm Domini, tùm cæterorum heredum feudalium, quo interveniente, dubium nullum eſt, quin valeat diſpoſitio. *arg. c. un. de alien. feud. patern. 2. f. 39.* cùm quilibet tantum de jure ſuo remittere poſſit, quantum ſibi competere novit. *l. pen. C. de pact.* Duplex autem apparet conſenſus; Verus ſive expreſſus, & præſumptus ſive tacitus. Ille interponi poteſt vel ab initio, vel ex poſt facto. *Jacob. de Ardizon. c. 102.* De illo expeditum eſt, *per proximè præcedentem rationem generalem, & plurima ſupr.* ... *Schneidew. q. 6. n. 5.* Ubi ſimul po-

4. Conſenſus

Duplex. Expreſſus. Vel: ab initio.

dem Ritterlehen/ausserhalb unsers/ als des Land vnd Lehensfürsten/ Bewilligung vnd Bestetigung nich zustünde / noch kräfftig seyn köndte / daß wir solch sein Testament gnädiglich geruchten zu bestetigen vnd confirmiren. So haben Wir demnach gedachtes N. sondere trewe vnd fleissige Dienste / die er vns gethan / vnd die Vrsach jhn darzu bewegend / sampt seinen vnterthänigen fleissigen bitten gnädig angesehen. Bestetigen vnd confirmiren derowegen / aus besondern Gnaden / dasselb sein Testament vnd Vermächtnis / etc. & finalᵹ Doch vns vnd vnsern Erben / an vnsern Ritterdiensten / auch männiglich an seinem Rechten vnschädlich. Zu vhrkund etc. De consensu interposito ex pòst facto, sive per ratihabitionem majorem dubitationem subesse video, cujus ratio est, quòd dispositio sine prævio consensu facta sit ipso jure nulla, *c. un. pr. de success. feud. 1. f. 8. ibi: nulla ordinatione defuncti manente vel valente*, Ergo huic ratihabitio accedere non possit; quia non entis nullæ qualitates, nulla accidentia. Hoc tamen non obstante intrepidè concludo: Hanc, uti ab initio, ita & per ratihabitionem interpositam optimè valere. (1) quia & posteriorem voluntatem tuetur Prætor, *l. 1. §. prodest. 14. ff. quorum legat. Jacob. de Ardiz. d. c. 102.* (2) quorsum enim spectaret ratihabitionis naturâ *in l. f. C. ad SCtum Maced. & l. 25. in f. C. de don. inter V. & U.* expressa? (3) Certum est, agi hic tantùm de eorum, quorum interest præjudicio, quod ipsum causa & impedimentum est, quò minùs valeat talis dispositio; Hoc igitur sublato, quod fit interveniente horum consensu, tollitur quoq; effectus. *Andreas de Isern. c. un. de prohib. feud. alien. per Frid 2 f. 55. n. 14. in f. Curt. p. 4. n. 128.* (4) solidum est fundamentum, quòd ibi omninò locus sit ratihabitioni, ubi consensus alicujus non est quiddam autorizabile, sed manet in terminis consensus simplicis. Hic autem certissimum est, quòd consensus non requiratur ut autoritas, sed quatenus spectat ad commodum ejus, qui confirmat, *Videatur Isern. d. loco. quem optimè sequitur Wesenb. par. de autor. & consens. tut. n. 5. in med.* Quod verò supra allatam objectionem, quæ nullitatem urgebat, attinet, hanc ipsam nullitatis esse assero; quia notum est, quòd ubicunque actus est nul-

Vel: per ratihabitionem.

nullus favore tertiæ personæ, ejus ratihabitio convalidat actū. *Curt. d. p. 4. n. 138.* Sed longè gravior & ardua magis extrui potest contra thesin meam objectio, attento hoc, quòd, quamvis ponamus ratihabitionem per se valere, tamen adhuc quæstio fit, an valeat in præjudicium heredis jus, ante in spe, nunc verò per mortem testatoris in re habentis? Talem ergo figuro casum? Vasallus de feudo suo novo in testamento disponit, simulque in tali testamento decenter implorat Domini consensum; Vasallo mortuo, hæres ejus putat se jus, quod ante in spe habuit, nunc per mortem testatoris in re habere; quæritur inde, an Dominus, talem dispositionem ratam habere volens, possit hoc in præjudicium hæredis? Rationes dubitandi possunt dari hæ; 1. quia, dum Domini consensus est in suspenso, interim jus quæsitum fit radicatum, & ita hæres plenariè feudum acquirit. Nam sine dubio feudum ad vitam Vasalli intelligitur concessum, *& ita ab interpp. communiter traditum esse testatur Harm. Pist. q. 4. n. 18.* (2) accedit hoc, *quod urget Hartman. Pistor. d. q. 4. n. 87. ex Andr. de Isern. c. imperialem n. 15. de prob. feud. al. per Frid. 2. f. 55.* Consensum legitimo & congruo tempore interponi debere: cujus etiam opinionis est *Schöner. 1. disp. feud. 9. th. ult. lit. d.* Verùm hæ duæ rationes, quæ potissimùm pro negativa facere videntur, tanti ponderis non sunt, ut me à communiori & veriori affirmativa commoveant. Nam quale quæso concedamus filio jus quæsitum, quod efficax sit ad impugnandam non modò Domini ratificantis, sed & defuncti voluntatem? Sanè omninò nullum. Competeret enim hoc hæredi filio vel ex ipso contractu feudali; vel jure successionis irrevocabilis: non ex illo; quia ubicunque ex aliquo contractu alicui tertio nullo ipsius proprio interveniente facto jus partum est, ibi nudâ concedentis voluntate iterum potest adimi. *text. in l. 3. de serv. export.* at verò absurdum planè est, ut filiis contra mentem & intentionem contrahentium,

Casus figuratio.

Pist.d.q.4. Non ex jure successionis; quia hoc à patre, cujus beneficio filius succedit, interverti potest, *quod solidè demonstratum puto supr. thes. 10. rat. 1.* Quod verò de consensu tempore congruo interponendo dictum est, illud etiam parum urget. Nam (1) ea ipsa ratihabitionis natura est, ut consensus ad legitimum congruumque tempus retrotrahatur. *l. f. C. ad Sctū Maced. l. 25. C. de don. inter V. & U.* In hoc enim differunt mandatum, *quod praecedit. l. 1. ff. mandati.* autoritas, *quae ipso actu statim interponi debet. §. tutor autem 2. Inst. de autorit. tut.* ratihabitio, *quae semper sequitur, retrotrahitur tamen, per text. all. Andr. de Isern. ad c. imperialem. n. 14. 2 f. 55.* consensus, *qui omni tempore intercedere potest, per ea quae tradit Wesenb. par. de aut. & consens. tut. n. 5.* (2) nihil hic operatur autoritas Andr. de Isern. minus convenienter allegata ab Hartm. Pist. d. loco. loquitur enim Isernia ibi expressè de alienatione Vasalli inter vivos facta & feudum nondum erat traditum: quo casu lubens consentio, ratio: quia per traditionem feudum non erat translatum. *arg. §. per traditionem Inst. de R. D.* In mea verò proposita facti specie nullo modo dissentire puto Andream de Isern. cujus autoritate motus in hanc descendi sententiam. *per tradita n. praeced. 14. de probib. feud. al. per Frid. 2. f. 55.*

XIIX.

Tacitus. Tacitum sive praesumptum consensum hunc nomino, ubi Vasallus de feudo testatur Domino vel agnatis praesentibus & non contradicentibus. Hoc enim casu quin valeat dispositio, dubium mihi non est, licet aliis sit: propter rationem solidissimam, quod ubicunque quis potest contradicendo actum impedire, ibi praesentia cum taciturnitate operatur consensum; quam per se firmam & *à gloss. in l. Cajus ff. de pign. act. & l. quae dotis ff. sol. matrim.* communiter approbatam testatur *Curt. p. 4. n. 137.* cui consentiunt *Schneid. p. 6. nig. Rosenthal. c. 7. conclus. 9. Schrader. p. 7. c. 2. n. 17. Vultej. c. 9. n. 82. Dn. D. Arum. d. f. 7. thes. 14.* Pro clausula eorum, quae de consensu dicta sunt, hoc addo: quòd quemadmodum Dominus potest talem dispositionem confirmare in suum, non verò agnatorum praejudicium, *Dn. D. Arum. d. f. 7. th. 13.* ita & unius agnati consensus non habeat

prae-

præjudicare subsequentibus & postmodum successuris. *Schrader.d.loc.* an verò & filiis? benè distingvit *Curt.p.4.n.150.inf. videri etiam potest Isern,in c.un.n 6.& 7. de success.feud.1 f.8.*

XIX.

5. Vasallus testari potest de feudo, si hoc fiat modo & formâ à jure feudali præscriptâ, ut: si eum instituat hæredem, qui aliàs successurus fuisset. *Curt. d.p.4.n.129. Gothofr. Ant.d.f.5.th.8.lit.f* quod quidem expeditum adeoq; inaniter quæsitũ videtur, maximè cùm hoc non tàm ex vi testamenti sive testatoris voluntate, quàm ex juris feudalis dispositione, quâ solâ hoc successionis jus metimur, procedere statuendum sit. *juxta Vult. d.c.9.n.81.* nihilominùs tamen aliqualem remanere effectum, probat ex aliis *Schrader.p.7.c.2.n.18.* quòd sc. is, qui ita est institutus, habeat petitionem missionis in possessionem bonorum feudalium ex l. f. C. de edict. D. Hadrian. toll. 5. Forma à J. f. præscripta.

XX.

Absolutis jam casibus feudum ipsum ut feudum concernentibus, consequens est alterum theseos 5. membrum assumere, & de re feudum quàm proximè accedente dispicere: De re feudũ quàm proximè accedente.

Primò igitur de fructibus feudi Vasallum testari posse, ita ut possit heredem condemnare, ut certam fructuum quantitatẽ, quæ recolligitur ex fundo feudali restituat, certũ est, quia hoc fit non de re tanquam feudali sed allodiali, *arg. c.un. verbis: sed in fructibus an agn.vel fil.2.f.45.* quemadmodũ etiam aliàs non dicitur alienatio rei, ubi alienantur fructus separati ab illa re. *l.9.§1 ff. de donat.Curt.p.4 n.106.in fin Schneid.p.6.n.11. Borch. c.8.n.58.* addit Schönerus aliam rationem. *d.f.6.th.30.lit.b.* quæ est, quòd in hoc neq; Domino neq; agnatis præjudicetur. Sed hæc ansam mihi præbet distingvendi, & tùm Schöneri tùm th. meæ mentem explicandi. Fructus autem occurrunt alii percepti, alii percipiendi. De illis planè nullum est dubium, quo ca- 1.

inter feudum ex pacto; & hæreditarium *Andr. de Isern. loco ab ipso alleg.* à quo non alienus *Curt. d. loco.* Sed quid de usufructu; an de hoc testari possit Vasallus? i.e. an usumfructum in feudo constituere possit? Videbatur idem dicendum, quod de fructib. *propter l. tit. 41. de usufr. legat.* ubi concessio ususfructus & fructuũ eodem recidunt. At verò omninò neg. (1) quia neque dẽ inter vivos Vasallus hoc potest, talis enim ususfructus cõstitutio cadit sub speciem alienationis. *l. f. C. de reb. al. non al. Dn. D. Arum. d. 7. th 7.* (2) quia nulla servitus feudo imponi potest. *c. un. de invest. de re al. fact. 2 f. 8. c. imperialem. 2 f. 55.* hoc tamen præsupposito; ubi sc. feudum deterioratur. *d. c. un. 2. f. 8. §. 1.* Quod verò sup. dictum est de æquipollentia ususfructus & fructuum, illud non est κατὰ πάντας, *ut patet ex ipsa l. allegata.* potius hæc duo longè differre, videre est *in l. 43. ff. de evict. & in quand. dies ususfr. ced. Jacob. de Ardiz. c. 113. Curt. p. 4. num. 106. Schrad. p. 7. c. 2. n. 11.*

XXI.

2 Eum, qui jus pignoris in feudo est adeptus, posse de tali jure, ut inter vivos, ita quoq; in ultimâ voluntate disponere, statuo? His duobus tamen præsuppositis, ut pignus ab initio vel accedente Domini consensu, vel taliter constitutum sit, ne possessio à Vasallo ad alterum transferatur, quod de hypothecatione Dd. statuunt *Andreas de Isern. c. un. de prob. feud. al. per Loth. 2 f. 52. vers. sa. in commentum n. 6. Curt. p. 4. n. 95. Bereb. c. 8. n. 60.* Aliàs corrueret tota thesis, quæ ita suffultam ulteriùs stabilio. 1. quia hæc non loquitur de feudo ipso, sed de obligatione pignoris in feudo cõstituta, quæ pro allodiali censenda est, quod vel (1) inde probatur, quia hæc obligatio tanquam accessoria sequitur naturam suæ principalis, debiti nimirum. *l. 26. §. 2. de pact. dot. c. accessorium. de J. R. in 6.* principalis autem sine dubio allodialis est, *arg. l. si pactum 9 ff. de probat.* vel (2) quia res præsumitur potius allodialis, quàm feudalis. *c. inter filiam. si de feud. defunct. & c. 1. f. 26.* 2. Semel legitimo modo in alium translatum & alienatum, liberè postea in heredes transferri potest. *l. videamus. 17. ff. quod met. caus. junct. l. 38. §. quindecim ff. de leg. 3.* Ex quâ ratione benè præsumitur Domini in hanc ulteriorem alie-

alienationem & transmissionem consensus. *arg. l. 12. §. 4. de usu & habit. Schrad. p. 7. c. 2. n. 26. & seq. Gothofred. Anton. d. f. 5. thes. 8. lit. g. Betz. d. f. 7. thes. 4. lit. d.*

XXII.

De pretio ex feudi venditione redacto: Cujus assertionis ratio mea dependet ab illa quæstione: an pecunia ex venditione feudi redacta sit feudalis? de qua *Dn. D. Arum. d. f. 4. th. 5.* ubi negante recte, *propter c. si vasallus de benef. 10. 2. f. 26.* Hoc igitur impetrato feminiter stat thesis, quia pretium, cum non sit feudale, nec jure feudi censebitur, & per consequens de eo optime testari Vasallus poterit. *arg. l. 12. C. mandat. Schrader. d. loc. n. 34.* Non obstat quod surrogatum sapiat naturam ejus, cui surrogatum est. *l. si ex lapidicinis. 32. ff. de jur. dot. l. 28. §. 2. in f. ff. de judic. §. fuerat. 29. Inst. de act.* Respondet enim eleganter in simili casu *Gothofred. ad l. 48. § f. de furt. lit. k.* hoc non esse universaliter verum, quemadmodum etiam non sequitur, rem emptam succedere in conditionem pecuniæ, ex qua res ipsa comparata est. Tunc ergo valere dictum axioma dicendum, data paritatis utriusque & surrogati, & ejus, cui surrogatur, ratione, quod hoc loco secus est, quia ex feudo, quod consistit in re immobili, comparatur pecunia, quæ sine dubio mobilis. *Arum. d. loco. Schöner. lib. 1. disp. f. 6. thes. 31.*

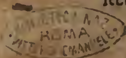
XXIII.

An valeat ultimæ voluntatis dispositio in eo, ubi feudum melioratur, Affirmo merito. Utilitatem enim & augmentum feudi quærere Vasallus potest, imo debet. *per c. un. de form. fid.* meliorem namque conditionem feudi facere potest, deteriorem non item. *c. un. vers. econtrario. de invest. de re al. fact. 2. f. 8.* Dum tamen ne tali meliorationis intentione tota mutetur feudi forma, ita ut ad pristinam reduci non posset formam. *exemplum profert Schrad. p. 7. c. 2. n. 23. & 24.* Cujus ratio hæc ... forma ita mutata commoditas

Agmen thesium claudat exceptio hæc, quam suadet specialis ratio: Quòd Vasallus feudum ab aliquâ Ecclesia recognoscens possit hoc in aliam Ecclesiã nõ modo inter vivos, sed etiam per ultimam voluntatem transferre, 1. ut hac ratione feudum eripiatur è manibus laicorum. Honestiùs enim est, ut sit penes Ecclesiam quàm laicum. *Curt.p.4.n.126.lim.4.* 2.quia omnes Ecclesiæ membra sunt universalis Ecclesiæ. *c 1. § una vero.extr. de summ. Trin. & fid. cath.* Addendum tamen, quod transferre hoc possit Vasallus eo jure quo ipse possedit, *l. nemo plus juris. de R.J.* Unde consequitur, quod feudum eodem jure maneat apud Ecclesiam, sicut mansurum fuisset apud Vasallum, & ita Vasallo ejusque herede absq; heredibus mortuo feudum nihilominus ad priorem Ecclesiam Dominam debeat reverti. *per ea quæ habet Schrader.p.7.c.2.n.42.& 43. Schöner.d. disp.th.32.*

Et tantum est, quod pro ingenii tenuitate hinc inde colligere licuit. Sicubi ergo aliquem irrepsisse errorem, vel minus solidè tractatum quid contigerit, benevolus lector ignoscet, perpensâ materiei hujus & gravitate & raritate; memorq; illius, quod dictum est à Marciano *in l. 65. ff. de legat. 3.* Omnes adhuc discere possumus, & omne artificium recipit incrementum.

Ut igitur id, quod à nobis bono est inchoatum principio, bono itidem & laudabili terminetur exitu. *c, principatus. 25. & c. Paulus.26.caus.1. quæst.1.* Ideoque Deo soli & poli directori sit laus, honor & gratiarum actio in sempiterna secula.

FINIS.